

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА

04053, Київ, пров. Несторівський, 4, тел. 235 96 01, факс. 235 96 05, e-mail: zak_norm@rada.gov.ua

№ 22/147-1/17

„09” 09 2017 р.

Народному депутату України

СОЛЬВАРУ Р.М.

Шановний Руслане Миколайовичу!

На Ваш депутатський запит від 16 березня 2017 року № 295/03-31 надсилаємо інформацію щодо шляхів вирішення проблеми надання статусу учасника бойових дій та пропозиції стосовно внесення змін до чинного законодавства в частині забезпечення права на отримання статусу учасника бойових дій особам, які на добровільних засадах захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення.

Додаток: на 6 арк.

З повагою

**Перший заступник директора
з наукової роботи**

Є.Р. БЕРШЕДА

ІНФОРМАЦІЯ

щодо законодавчих шляхів вирішення проблеми надання статусу учасника бойових дій

Питання статусу учасника бойових дій регулюється Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Серед осіб, які визнаються учасниками бойових дій, відсутня категорія осіб, які у перші дні проведення антитерористичної операції вступили на добровольчих засадах як у добровольчі батальйони, так і проходили службу у військових частинах, військових формуваннях, безпосередньо виконували бойові завдання, мають відповідні нагороди, але з тих чи інших причин не були належним чином оформлені як військовослужбовці.

І попри те, що такі особи захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України та брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, вони залишились поза межами правового регулювання захисту їх прав на державні пільги і допомоги, як учасників АТО. За приписами вищевказаного Закону ці особи не належать ні до військовослужбовців (за п. 19 ст. 6), ні до осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції у складі добровольчих формувань, що у подальшому були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів (п. 20 ст. 6).

Така законодавча прогалина призвела до того, що на практиці існують непоодинокі випадки невизнання за особами, які фактично брали участь в антитерористичній операції, статусу учасника бойових дій (учасника АТО) і не наділення їх державними пільгами та допомогою. До цих осіб належить і стосовно якого ставляться питання у депутатському зверненні.

Порушену проблему деякі обласні (районні, міські) ради намагалися вирішити шляхом ухвалення рішень щодо надання статусу учасника АТО усім без виключення добровольцям (Івано-Франківська обласна рада, Львівська обласна рада, Тернопільська обласна рада та ін.). Проте, згадані рішення піддаються критиці, як такі, що не відповідають вимогам чинного законодавства. Порядок надання статусу учасника бойових дій визначений постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 413. Згідно з пунктом 5 цього порядку, рішення про надання статусу приймається лише комісіями з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, утвореними в Міністерстві оборони, МВС, Національній гвардії, СБУ, Службі зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Генеральній прокуратурі, Управлінні державної охорони, Адміністрації Держспецзв'язку, ДСНС, ДПтС. При виникненні спірних питань, які потребують міжвідомчого регулювання,

рішення приймає міжвідомча комісія з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера. Таку комісію створює Державна служба у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної організації. Отже, порядок надання статусу учасника бойових дій визначається відповідним центральним органом виконавчої влади.

Щоб узаконити статус осіб, які добровільно воювали при військових частинах, але не були в них оформлені, пропонують проведення службового розслідування, яке надасть змогу встановити факт участі особи в бойових діях, виконання нею посадових обов'язків. У результаті розслідування за нею може бути визнано статус військовослужбовця та право на відповідні ветеранські статуси, визначена сума заборгованості за грошовим забезпеченням, якщо воно не виплачувалося під час виконання військових обов'язків. Пришвидшити процес перевірок факту участі в АТО можливо, якщо командири батальйонів, як нинішні, так і колишні, нададуть перелік усіх, хто служив у складі батальйону. Паралельно особи, які служили в батальйонах, збройних формуваннях, військових частинах, але оформлені не були, повинні мати змогу протягом певного визначеного строку подати дані для перевірки інформації щодо них.

Як альтернатива лунають пропозиції щодо вирішення ситуації через звернення до суду, а також створення відповідних відомчих комісій з розгляду питань добровольців. Проте ні суд, ні відповідна комісія не мають достатньо інструментів для перевірки факту участі особи в бойових діях. Проблема виникне вже на етапі пред'явлення доказів та залучення свідків. Фактично доведеться все одно скликати слідчу комісію.

Разом із тим, з метою уникнення неоднакового правозастосування, захисту прав усіх осіб, які безпосередньо брали участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи в районах антитерористичної операції у період її проведення, захищаючи незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, уявляється доцільним внесення деяких змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів. Насамперед, до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 413 (із змінами і доповненнями).

Зокрема, такі нормативно-правові уточнення можуть мати наступну форму:

Чинна редакція	Пропонована редакція
Закон України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”	Закон України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”
Стаття 6. Особи, які належать до учасників бойових дій	Стаття 6. Особи, які належать до учасників бойових дій
Учасниками бойових дій визнаються:	Учасниками бойових дій визнаються:
<p>19) військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) та працівники Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовці військових прокуратур, особи рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, поліцейські, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці, працівники Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;</p> <p>Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, категорії таких осіб та терміни їх участі (забезпечення проведення) в антитерористичній операції, а також райони антитерористичної операції визначає Кабінет Міністрів України;</p> <p>20) особи, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.</p> <p>Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, категорії таких осіб, терміни їх участі в антитерористичній операції чи в забезпеченні її проведення, а також райони антитерористичної операції визначаються Кабінетом Міністрів України.</p>	<p>19) військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) та працівники Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовці військових прокуратур, особи рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, поліцейські, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці, працівники Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;</p> <p>Виключити</p> <p>20) особи, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.</p> <p>Виключити</p>
Відсутній	<p>21) особи, які на добровільних засадах перебували в розпорядженні військової частини, брали</p>

	<p>безпосередню участь у бойових діях, виконували бойові завдання в районах антитерористичної операції у період її проведення, але не мали статусу військовослужбовця, за умови прийняття відповідного рішення міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, або визнання юридичного факту такої участі в судовому порядку.</p> <p>Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в пунктах 19-21 цієї статті, категорії таких осіб, терміни їх участі в антитерористичній операції чи в забезпеченні її проведення, а також райони антитерористичної операції визначаються Кабінетом Міністрів України.</p>
<p>Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення (постанова КМУ № 413)</p>	<p>Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення (постанова КМУ № 413)</p>
2. Статус учасника бойових дій надається:	2. Статус учасника бойових дій надається:
<p>.....</p> <p>особам, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування згідно з переліком, визначеним Антитерористичним центром при СБУ та Генеральним штабом Збройних Сил, були включені до складу Збройних Сил, МВС, Національної поліції, Національної гвардії та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів..</p> <p>Відсутній.</p>	<p>.....</p> <p>особам, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування згідно з переліком, визначеним Антитерористичним центром при СБУ та Генеральним штабом Збройних Сил, були включені до складу Збройних Сил, МВС, Національної поліції, Національної гвардії та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів;</p> <p>особам, які на добровільних засадах перебували в розпорядженні військової частини, брали безпосередню участь у бойових діях, виконували бойові завдання в районах антитерористичної операції у період її проведення, але не мали статусу військовослужбовця, за умови прийняття відповідного рішення міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, або визнання юридичного факту такої участі в судовому порядку.</p>
4. Підставою для надання особам статусу учасника бойових дій є такі документи про безпосереднє залучення до виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення:	4. Підставою для надання особам статусу учасника бойових дій є такі документи про безпосереднє залучення до виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення:
<p>.....</p> <p>для осіб, які проходять службу (працюють) у військових частинах (органах, підрозділах),</p>	<p>.....</p> <p>для осіб, які проходять службу (працюють) у військових частинах (органах, підрозділах),</p>

установах та організаціях або на підприємствах, які постійно дислокуються чи розташовані безпосередньо в районах проведення антитерористичної операції, - витяги з наказів керівника Антитерористичного центру при СБУ або особи, яка його заміщує, першого заступника чи заступника керівника Антитерористичного центру при СБУ про залучення до проведення антитерористичної операції, витяги з наказів керівника оперативного штабу з управління антитерористичною операцією чи його заступників або керівників секторів (командирів оперативно-тактичних угруповань) про підпорядкування керівнику оперативного штабу з управління антитерористичною операцією в районах її проведення

Відсутній.

установах та організаціях або на підприємствах, які постійно дислокуються чи розташовані безпосередньо в районах проведення антитерористичної операції, - витяги з наказів керівника Антитерористичного центру при СБУ або особи, яка його заміщує, першого заступника чи заступника керівника Антитерористичного центру при СБУ про залучення до проведення антитерористичної операції, витяги з наказів керівника оперативного штабу з управління антитерористичною операцією чи його заступників або керівників секторів (командирів оперативно-тактичних угруповань) про підпорядкування керівнику оперативного штабу з управління антитерористичною операцією в районах її проведення;

для осіб, зазначених в абзаці четвертому пункту 2 цього Порядку, - документи про залучення до виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення, передбачені абзацами другим - четвертим цього пункту або довідки військової частини про перебування особи в її розпорядженні і прийняття участі у бойових діях, виконанні бойових завдань в районах антитерористичної операції у період її проведення та нотаріально завірені свідчення не менше ніж двох свідків, які разом із такою особою брали участь в антитерористичній операції та отримали статус учасника бойових дій або інваліда війни -

6. Для надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзацах другого та третьому пункту 2 цього Порядку, командири (начальники) військових частин (органів, підрозділів) або інші керівники підприємств, установ та організацій у місячний строк після завершення особами виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення (після видання відповідного наказу керівника Антитерористичного центру при СБУ або особи, яка його заміщує, першого заступника чи заступника керівника Антитерористичного центру при СБУ) зобов'язані подати на розгляд комісії, утвореної міністерством, центральним органом виконавчої влади чи іншим державним органом, у підпорядкуванні яких перебували військові частини (органи, підрозділи), установи та заклади, у складі яких проходили службу чи працювали особи, довідки за формою згідно з додатком 1 та документи із зазначених у пункті 4 цього Порядку, які є підставою для надання особам статусу учасника бойових дій. У разі коли місце постійної дислокації військової частини (органу, підрозділу) або підприємства, установи та організації розташоване безпосередньо у районі проведення антитерористичної операції, документи командирами (начальниками) або іншими керівниками підприємств, установ та організацій подаються на розгляд комісії не раніше ніж через 30 календарних днів після зарахування осіб до списків військової частини (органу, підрозділу) або підприємства, установи та організації чи

6. Для надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзацах другого, третьому, четвертому пункту 2 цього Порядку, командири (начальники) військових частин (органів, підрозділів) або інші керівники підприємств, установ та організацій у місячний строк (або інший розумний строк, пропущений з поважних причин - для осіб, які на добровільних засадах перебували в розпорядженні військової частини, брали безпосередню участь у бойових діях, виконували бойові завдання в районах антитерористичної операції у період її проведення, але не мали статусу військовослужбовця) після завершення особами виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення (після видання відповідного наказу керівника Антитерористичного центру при СБУ або особи, яка його заміщує, першого заступника чи заступника керівника Антитерористичного центру при СБУ) зобов'язані подати на розгляд комісії, утвореної міністерством, центральним органом виконавчої влади чи іншим державним органом, у підпорядкуванні яких перебували військові частини (органи, підрозділи), установи та заклади, у складі яких проходили службу чи працювали особи, довідки за формою згідно з додатком 1 та документи із зазначених у пункті 4 цього Порядку, які є підставою для надання особам статусу учасника бойових дій. У разі коли місце постійної дислокації військової частини (органу, підрозділу) або підприємства, установи та організації розташоване безпосередньо у районі

призначення їх на відповідні посади	проведення антитерористичної операції, документи командирами (начальниками) або іншими керівниками підприємств, установ та організацій подаються на розгляд комісії не раніше ніж через 30 календарних днів після зарахування осіб до списків військової частини (органу, підрозділу) або підприємства, установи та організації чи призначення їх на відповідні посади
-------------------------------------	--

Принагідно варто зауважити, що на розгляд парламенту внесено законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (реєстр. № 6202 від 16.03.2017 р.), метою якого визначено приведення законодавства у відповідність до конституційних вимог щодо рівності всіх людей в їх конституційних правах, усунення дискримінації через надання всім особам, які безпосередньо беруть участь у антитерористичній операції, в рівних умовах захищають незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, права мати статус учасника бойових дій та користуватись відповідними соціальними пільгами.

**Інститут законодавства
Верховної Ради України**